

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

Ancià de l'Assemblea de Germans de Barcelona, Av Mistral, 85-87 és President i professor del CEEB on ensenya Hermenèutica Bíblica, Teologia Sistemàtica (Bibliologia, Cristologia i Escatologia) i Catolicisme Romà. Director de la revista d'orientació bibliogràfica "Síntesis" i col.laborador de "Edificación Cristiana". Diplomata en Teologia pel [Centro Evangélico de Estudios Bíblicos \(CEEI\)](#) és també Batxiller en Ciències bíbliques pel [Centro de Investigaciones Bíblicas \(CEIBI\)](#). Ha estat president de [Alianza Evangélica Española](#), del [Consell Evangèlic de Catalunya](#) i Secretari General de la [Unión Bíblica](#) durant trenta anys.

Entenem per Canònicitat de les Escriptures el conjunt dels escrits sagrats que formen la Bíblia reconeguts tant pel judaisme com per l'Església. "Igual que l'escola i filologia alexandrines van haver d'establir el cànon dels llibres <clàssics> i de fixar i interpretar el seu text d'acord amb mètodes racionals, el judaisme i el cristianisme van tenir com a primera i principal tasca establir la llista de llibres <canònics> i fixar i interpretar el text dels mateixos seguint procediments similars als dels alexandrins, però des de la perspectiva dels principis religiosos del judaisme de la doble Torah, escrita i oral, i del cristianisme dels dos Testaments, antic i nou " [\[1\]](#).

1. Etimologia i significat de "Cànon"

El terme "cànon" és la transliteració del grec kanwn el qual deriva de les llengües semítiques com ara l'assiri *qanū*, l'ugarític *qn* i l'hebreu *qaneh*. Aquestes, al seu torn van ser preses del sumeri GINA, que originàriament significava "canya" (Job 40:21). En aquest sentit la paraula va passar al grec, al llatí i altres idiomes per indicar alguna cosa que tingués l'estructura d'una canya o les seves característiques. En sentit figurat, implica quelcom recte i dret, i en grec s'utilitzava entre altres coses per descriure una regla, una norma, un paradigma, un model, un límit, una taula cronològica i una taxació tributària. Per aquest motiu metafòricament adquireixi el sentit de mesura, gramaticalment significa una regla, cronològicament un quadre de dates i en literatura una llista de treballs que s'atribueixen de manera correcta a cert autor. Els pares de les esglésies gregues i llatines van aplicar la paraula *kanwn* en sentit general a la llei bíblica, a un home ideal o exemplar, als articles de fe, a les doctrines de l'Església, a un catàleg o llista, una taula de contingut i a un índex de sants. És possible que Orígens hagi usat la paraula "cànon" en el sentit de llibres de la Bíblia divinament inspirats, encara que no hi ha evidències directes que fos aplicada aquesta designació a la Bíblia abans del 325 dC quan Atanasi la va usar en aquest sentit en els decrets del Concili de Nicea. Tot i que l'hebreu coneix el terme "canya" l'aplicació del vocable "cànon" a l'AT no resulta del tot adequat. La llengua hebrea no coneix un terme que es correspongui al grec "cànon". Les discussions dels rabins en relació amb el caràcter canònic o apòcrif d'un llibre bíblic giraven al voltant de l'expressió de la Mishna "tacar les mans". Els llibres així designats eren considerats canònics, mentre que als que no s'aplicava aquesta expressió eren exclosos del cànon bíblic. La frase "tacar les mans" tenia un abast ritual en haver de purificar-se després d'haver utilitzat els llibres.

2. El reconeixement del Cànon

L'Església no va decidir quins llibres havien de formar el NT, sinó que va confessar l'existència d'uns escrits que havia rebut de l'autoritat dels apòstols, perquè era conscient que havia de fonamentar sobre el fonament dels apòstols i profetes (Ef. 2: 20). Més que tractar de la formació del cànon, hauríem de concretar el fet i per aquest motiu en l'epígraf ens referim al reconeixement del cànon. Sent important la decisió final de la llista de llibres reconeguts oficialment per l'Església, ho és més el procés històric pel qual uns determinats llibres són acceptats com canònics. "Aquest procés s'estén en general al llarg de diversos segles i hi intervenen nombrosos factors d'ordre literari, social i teològic. Abans de l'establiment definitiu d'un cànon no existeix en realitat la idea de cànon, aquesta idea pren cos a mida que el cànon es constitueix. La compilació

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

dels llibres bíblics que integren la col·lecció dels Ketubim o Escrits, va córrer parella probablement amb l'entrada dels mateixos en el cànon i amb el procés final de constitució del propi cànon [2]". El reconeixement del cànon per l'Església exigeix que els llibres reuneixin una sèrie de característiques: inspiració divina, apostolicitat en el cas del NT i profetisme en el AT, unitat de la doctrina i autenticitat dels escrits [3].

3. El cànon de l'Antic Testament.

En el procés de reconeixement del cànon veterotestamentari intervingueren molts factors interns i externs del judaisme. Hi havia corrents massa restrictives com la dels samaritans, fariseus i saduceus, i corrents disgregadores com les dels grups apocalíptics de Palestina i altres de la diàspora. El cànon hebreu comprèn 24 llibres ordenats en tres grans divisions que es designen com la Llei, els Profetes i els Escrits (Lc. 24:44). Aquests, es corresponen exactament amb els 39 llibres a les bíblies cristianes que segueixen el patró general de les versions gregues i llatines, arribant-se a aquesta xifra dividint Samuel, Reis, Cròniques i Esdras-Nehemies en dos llibres cada un i considerant els Profetes Menors com 12 llibres separats. En relació a la menció feta per Josefo que els llibres de l'AT eren 22 es deu al fet que en ocasions Rut formava part de Jutges i de vegades era posat a part i Lamentacions que apareixia al costat de Jeremies i en altres ocasions no. Ajuntant aquests dos llibres als esmentats s'aconseguia reduir el nombre al de l'alefat per una qüestió mnemotècnica. S'ha repetit moltes vegades que el cànon hebreu va ser definit en el Concili o Sínode de Jàmnia o Yabneh (90 dC) resolent les disputes sobre la canonicitat d'Ezequiel, Proverbis, Eclesiastès, Cantares i Ester. No obstant això, avui es pensa que la reunió de teòlegs jueus a Jàmnia no pot considerar-se un Concili a l'estil dels ecumènics celebrats per l'Església, ja que les decisions preses no tenien força impositiva [4].

- **03/01 Llibres canònics i no canònics de l'Antic Testament**

LLIBRES CANÒNICS	LLIBRES APÓCRIFS (Deuterocanònics en les versions catòliques)	RESTA DE LLIBRES APÓCRIFS
La Llei (Torah)	I Macabeus	Jubileus
1. Gènesi	II Macabeus	Rotlle del Temple
2. Exode	III Macabeus	Gènesi apòcrif
3. Levític	IV Macabeus	Assumpció de Moises
4. Nombres	Baruc	Vida d' Adam i Eva
5. Deuteronomi	Carta de Jeremies	Testament d' Abraham
Els Profetes (Nebhiim)	Oració d' Azaries (Daniel 3:26-45)	Josep i Asenet
<i>A. Anteriors o primers</i>	Càntic dels tres Joves (Daniel 3:52-90)	1º d' Esdres (greg)
1. Josuè	Saviesa	3º d' Esdres
2. Jutges	Ben Sira	Antiguitats bíbliques
3. Samuel	Addicions a Esther	Martiri de Isaïes

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

		(Antiguitats jueves)
4. Reis	Tobies	Paralipòmens de Jeremies
	Judit	
<i>B. Posteriors</i>	Susanna (Daniel 13),	Pesarim (<i>de Peser = interpretació</i>)
1. Isaïes	Bel i el Drac (Daniel 14)	Hodayot
2. Jeremies		5 Salms
3. Ezequiel		Salms de Salomó
		Odes de Salomó
Profetes Menors		
		Apocalíptica
Els Escrits (Kethubhim)		1° d' Enoc
<i>A. Llibres poètics</i>		2° d' Enoc
1. Salms		4° d' Esdres
2. Proverbis		2° de Baruc
3. Job		3° de Baruc
<i>B. Els 5 rotlles (Megilloth)</i>		
1. Càntic dels Càntics		
2. Rut		
3. Lamentacions		
4. Ester		
5. Eclesiastès		
<i>C. Llibres històrics</i>		
1. Daniel		
2. Esdres-Nehemies		
3. Cròniques		

- **3.2 La triple divisió del cànon hebreu.** Per què els jueus van dividir l'AT en tres parts? En relació amb aquest assumpte hi ha dues postures: a) Els crítics modernistes mantenen que les causes possibles poden ser tres nivells diferents d'inspiració o la confecció de tres cànons diferents, un per cada part d'acord amb la data del llibre, b) la postura conservadora afirma que la triple divisió es deu al concepte hebreu de distingir la funció o ofici dels autors de cada un dels llibres, igual que l'ús litúrgic que es feia en el ritual del Temple i després en les sinagogues. Hi havia uns que eren profetes d'ofici i altres que exercien el do de profetes encara que aquesta no fos la seva activitat primordial. D'acord amb aquesta

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

distinció són posats en primer lloc els escrits de Moisès perquè amb ell Déu va iniciar la història del poble d'Israel i a més va ser el primer profeta. En segon lloc estan situats els llibres dels autors dels quals van exercir l'ofici profètic i com a tals tenien el do de la profecia. En tercer lloc apareixen els escrits dels servents de Déu que en algun moment van exercir el do de la profecia sense ser profetes d'ofici. En aquest cas es troben David i Salomó que eren reis, i Daniel que era un eminent estadista.

3.3 La Septuaginta o Versió dels LXX. S'anomena d'aquesta manera la traducció de les Sagrades Escripcions hebrees al grec. Aquesta versió és el primer exemple de traducció de tot un cos de literatura sagrada semítica a la llengua i la cultura grega. Es tracta d'una versió de gran importància per a l'estudi indirecte de la història del text de l'AT, només superat pels descobriments dels manuscrits del Mar Mort, amb els quals manté significatives coincidències. A part d'això, la seva rellevància per a nosaltres és que els autors del NT i els escriptors cristians van trobar-hi els termes i conceptes en què expressar el contingut de la fe cristiana. Serveix de pont entre els dos Testaments ja que les cites que tenim al NT procedents de l'AT, han estat preses de la Septuaginta. En realitat l'església primitiva va adoptar la versió dels LXX com la seva Bíblia mentre es formava el cànon del NT. Aquesta versió va ser realitzada a Alexandria probablement cap a mitjans del segle III aC, durant el regnat de Ptolemeu Filadelf (285-247 aC). Segons un jueu d'Alexandria anomenat Aristeas, del qual es conserva una carta apòcrifa, el rei va enviar una petició al gran sacerdot Eleazar a Jerusalem que li enviés 72 savis, 6 per cada tribu d'Israel amb l'objectiu de traduir la Torah hebrea per a la biblioteca d'Alexandria. Encara que aquesta carta sigui apòcrifa, els erudits estan d'acord que conté un fons de veritat en l'essencial i la informació sobre l'aportació dels jueus a la versió dels Setanta respon a dades verídiques. Aquestes dades han estat confirmades en els escrits d'Aristòbul, Filó, Josep, en fonts rabíniques i cristianes. No obstant això, no es va traduir de manera completa a Alexandria, ja que en aquesta ciutat només ho van ser els llibres de la Torah, els històrics, alguns sapiencials i profètics. La resta va ser traduït a Palestina. En principi, la designació de versió dels LXX es referia només a la Torah o Pentateuc en grec. Els altres llibres van ser traduïts més tard, cap a mitjans o finals del segle II aC i, per tant, recull traduccions fetes per diversos autors. A més dels llibres del cànon hebreu (palestinenc), la Septuaginta inclou els 15 llibres apòcrifs següents: Ascensió d'Isaïes, Jubileus, Carta de Jeremies, 1,2,3, de Macabeus, Enoc, 3 i 4 Esdras, Pregària de Manassès, Tobies, Judit, Saviesa, Eclesiàstic i Baruc. Com a característica important cal assenyalar la reclassificació que van fer dels llibres bíblics perquè no segueixen l'ordre del cànon hebreu, sinó el que coneixem nosaltres en les nostres bibles perquè s'ha seguit aquest model que obeeix a un ordre en funció del contingut o tema central de cada llibre: la llei, els llibres històrics, els llibres poètics i els llibres profètics. El text de la Septuaginta va sofrir diverses revisions. Tres són les possibles causes que van donar lloc a les revisions, a) la necessitat de corregir els molts errors que es van introduir en les còpies que es van fer, b) el desig de millorar o actualitzar el llenguatge i estil del grec, c) l'afany d'adaptar el text grec a l'hebreu proto-masorètic en aquells casos en què diferia de l'hebreu. Aquest treball d'adaptació a un original hebreu (*Vorlage*) és el que es designa amb el terme de "*recensió*". A aquests motius de caràcter crític, altres afegeixen raons apologetiques motivades per les controvèrsies entre jueus i cristians, ja que tots ells necessitaven disposar d'una traducció que reflectís millor el text hebreu. Jeroni, en el pròleg al llibre de les Cròniques en la Vulgata dona a conèixer que el text de la Septuaginta existia llavors en

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

tres recensions diferents, realitzades per Orígens, Hesiquio i Luciano. Orígens realitzà una recensió de gran envergadura llavors coneguda com les **Hexaplas** (sis columnes), on recull: el text hebreu conegut en el seu temps a la primera columna, aquest mateix text transcrit en grec a la segona columna, el text de la versió d'Aquila a la tercera columna, el de Sínmaco en la quarta columna, el text de la versió grega antiga en la cinquena columna i el de la versió de Teodoción en la sisena columna. Posteriorment, Orígens va dur a terme una edició *hexaplar* que s'ha distingir de les Hexaplas, el que fet i fet va ocasionar una confusió i barreja de textos molt més gran de la que ell mateix havia conegut.

3.4 Els targumim o versions arameas de l'Antic Testament. Quan els jueus van adoptar l'arameu com a llengua d'ús comú durant el domini de l'imperi medopersa, van veure la necessitat de disposar de traduccions de les Escriptures a aquesta llengua per al culte de la sinagoga i per a l'estudi a les escoles. Una de les característiques d'aquestes versions és la tendència a la paràfrasi. Els targumim es troben a mig camí entre el que és una versió literal i un comentari midràsica (interpretació homilètica) de l'època rabínica. Existeixen targumim del Pentateuc, dels Profetes i dels Escrits a excepció d'Esdras-Nehemies i Daniel. A la sinagoga la lectura de la Torah era seguida de la traducció en arameu, evitant que hi hagués una confusió entre ambdues. El lector i el traductor havien de ser persones diferents, el primer es limitava a llegir el text sagrat, el segon el recitava de memòria: Hi havia, doncs, una preocupació per salvaguardar la separació entre Escriptura i Targum, però al mateix temps s'insistia en l'estreta relació entre text sagrat i interpretació targum. La versió targum no era una simple traducció del text, sinó una interpretació autoritzada d'aquest d'acord amb la "ortodòxia" rabínica. El Targum és alhora traducció i comentari.

3.5 Els llibres apòcrifs de l'Antic Testament. El terme *apòcrif* significa "ocult" i s'aplica a tots els llibres no admesos en el cànon. No obstant això, aquest terme no expressa el mateix per a tots els cristians, ja que per als catòlics els apòcrifs són aquells llibres que no formen part de la Septuaginta-encara que no tots-als quals es refereixen com "deuterocanònics". La versió dels Setanta contenia quinze llibres apòcrifs que no estaven en la Bíblia hebrea o Tanak. En la versió llatina anomenada "ítalo", feta a partir de la Septuaginta, van incloure només deu apòcrifs d'aquesta, descartant Ascensió d'Isaïes, Jubileus, Carta de Jeremies, 3r de Macabeus i Enoc. A la Vulgata, versió ordenada pel bisbe de Roma Dámaso i feta per Jerónimo, van incloure per pressions dels deu apòcrifs de la ítalo contra la voluntat del traductor dels seixanta-sis canònics. En el Concili de Trento celebrat el 1545, els bisbes van començar fixant el cànon de la Sagrada Escriptura, excloent tres dels apòcrifs de la Vulgata, 3 i 4 de Esdras i l'oració de Ragessis. Per què acceptar uns apòcrifs i excloure altres? Perquè els convenia, ja que en ells han trobat suport als seus dogmes, com ara: oferir sufragis per les ànimes dels morts i la doctrina del purgatori. En la tradició protestant es fa una distinció, anomenant pseudoepigràfics als apòcrifs que no formen part de la Septuaginta i simplement apòcrifs als que conté aquesta versió i no estan en el cànon palestínic, però sí inclosos en les versions catòliques sota l'epígraf de "deuterocanònics". Nosaltres no acceptem com canònics els apòcrifs perquè ni el Senyor Jesucrist ni els apòstols van citar el text d'alguns d'ells. Si tenim en compte que el Nou Testament cita 280 vegades a l'Antic i gairebé sempre les cites estan preses de la Septuaginta, ens dóna una raó prou explícita de la seva exclusió en les nostres bíblies. Si recorrem a la Tradició, que per als catòlics té la mateixa autoritat que les Escriptures, observem com els pares de l'Església més prominents van rebutjar els apòcrifs: Meliton,

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

Orígens, Atanasi, Ciril, Rufino, Agustí i Jeroni entre d'altres. Aquest últim, traductor de la Vulgata va dir: "Les esglésies els llegeixen com històries que proporcionen bells exemples per a la vida, per instrucció, per als modals". Però els va rebutjar com inspirats, incloent-los en la Vulgata per les pressions rebudes i només com ell va dir: "com històries". L'Església durant segles va prescindir d'aquesta literatura, sent acceptats com un segon cànon en el Concili de Trento per tenir una base per a alguns dels seus inqualificables dogmes. En resum, tenim poderoses raons per no acceptar la seva inclusió en el Cànon:

- Mai van formar part del Cànon jueu (Ro. 3.2)
- Mai van ser citats per Jesús com a Paraula de Déu
- El testimoni de l'historiador jueu Josep
- El testimoni de Filó, filòsof jueu d'Alexandria
- No es mencionen en cap catàleg o llista dels primers tres segles
- Els mateixos llibres delateno ser d'inspiració divina
- Els apòcrifs contenen doctrines contràries a les dels canònics
- La majoria van ser escrits quan el Cànon de l'AT s'havia tancat [\[5\]](#)

Malgrat tot el que s'ha dit sobre l'actitud protestant en relació amb els apòcrifs, no podem passar per alt els intents efectuats pels que militen en l'ecumenisme per incloure'ls en les edicions interconfessionals, cosa que han fet, i per apaivagar les crítiques dels evangèlics solen editar dues versions: una amb apòcrifs i una altra sense ells [\[6\]](#). No obstant això, hem de romandre alerta i sortir al pas de qualsevol editorial evangèlica que vulgui fer una versió amb apòcrifs per oferir al mercat catòlic molt més nombrós. El que sí que hauríem donar suport és una edició d'un llibre amb tots els apòcrifs que serviria d'ajuda per conèixer millor la cultura jueva i el rerefons del temps en què no hi va haver revelació a Israel que culminaria amb la vinguda del Messies. Barrejar els textos canònics amb els que no ho són, encara que estiguin col·locats entre ambdós Testaments, amb el nom de Santa Bíblia, no només és enganyar al lector, sinó contribuir a la confusió cada vegada major sobre el significat del Cànon.

4. El Cànon del Nou Testament

El procés seguit en el reconeixement del Cànon del Nou Testament, està relacionat amb polèmiques antiheréticas, especialment contra Marció i Montano. Mentre el primer restava, el segon pretenia afegir llibres al Canon. L'oposició que va rebre Marció dels líders i de les esglésies del seu temps obeïa a que rebutjava gran part dels Evangelis i altres porcions dels escrits apostòlics que no admetia en la seva particular llista o cànon. Això vol dir que ja en el segle II existia una col·lecció de llibres tinguts per inspirats en les esglésies i considerats canònics, a part del fet que el discerniment de les congregacions va necessitar cert temps per reconèixer alguns d'aquests escrits, com havia passat a Israel per acceptar tot l'Antic Testament. La condemna de Marció com heretge es comprèn per l'existència prèvia d'una col·lecció d'escrits tinguts com inspirats. Per exemple, Ireneo defensava els quatre Evangelis, ni un més ni un menys, i la seva convicció respecte al Cànon es remuntava a Papías i Policarpo. Per Tertulià, els quatre Evangelis tenen per autors als apòstols i aquells homes anomenats apostòlics com Marc i Lluc, van escriure de conformitat amb els apòstols, els quals havien rebut l'autoritat de Jesucrist. L'Església es va veure en la necessitat de reconèixer un Cànon perquè juntament amb els quatre Evangelis circulaven molts escrits apòcrifs que pretenien rivalitzar amb els veritables. Es va veure en l'obligació d'assenyalar entre Evangelis canònics i Evangelis apòcrifs.

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

El Nou Testament està format per 27 llibres dividits en tres parts, o en quatre si se separa Fets dels Evangelis. Es poden dividir també tenint en compte el contingut i les condicions històriques en què es van escriure alguns llibres. Seguint la triple divisió de la promesa del Senyor Jesucrist i el seu compliment a Jn. 14 i 16, els ordenarem així:

•

LLIBRES HISTÒRICS	LLIBRES DOCTRINALS	LLIBRE PROFÈTIC
<i>Evangelis:</i>	<i>Cartes de Pau:</i>	
Mateu, Marc,	<i>Doctrinals:</i>	Apocalipsi
Lluc, Joan	Romans	
	1 ^a y 2 ^a Corintis, Gàlates,	
<i>Fets:</i>	Efesis, Filipencs,	
Fets dels Apòstols	Colossencs	
	1 ^a i 2 ^a Tessalonicencs	
	<i>Pastorals:</i>	
	1 ^a y 2 ^a Timoteu, Titus	
	<i>Personals:</i>	
	Filèmon	
	<i>Cartes Generals:</i>	
	Hebreus, Jaume	
	1 ^a i 2 ^a Pere, Judes	
	1 ^a , 2 ^a i 3 ^a de Joan	

L'ordre en què estan col·locats en la Bíblia és un ordre lògic i teològic, abans que cronològic. Els Evangelis relaten la vida del Messies, des de la perspectiva particular del ministeri de Crist i enfocament de cada escriptor. Fets presenta la vida de l'Església des de l'ascensió de Crist i expansió de l'Evangelí, i al mateix temps ens ofereix el rerefons per comprendre les epístoles. Les epístoles doctrinals contenen l'exposició de la veritat i com aquesta s'ha de posar en pràctica en el poble de Déu. De manera concreta estan dirigides a esglésies locals per a la seva correcció, ensenyament, edificació, consol, etc. El llibre de Apocalipsi tanca el Cànon com a culminació de la Revelació de Jesucrist, tant per als lectors immediats com per als de tots els temps. Alhora presenta la consumació de totes les coses, el que ha de ser un al·licient suficient per viure de manera victoriosa en el temps present.

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

5. El reconeixement del Cànon de l'Nou Testament

Quin va ser el criteri que es va seguir per a l'acceptació dels llibres que conformen el Nou Testament? Vegem-ho tant negativament com positivament:

- **5.1 No es va determinar només per la seva paternitat literària.** A diferència d'una altra classe de literatura, el NT no es pot acceptar només per la qüestió de qui va ser l'autor. Nou autors diferents (Mateu, Marc, Lluc, Joan, Pau, autor d'Hebreus, Jaume, Pere i Judes) escribiren la totalitat al NT i no hi ha cap raó per excloure els altres que reuneixen les mateixes característiques, com per exemple, la apostolicitat. El criteri que es va seguir per reconèixer-los com canònics no va ser només per la uniformitat de la paternitat literària. No obstant, si algun llibre, no portés el segell de la apostolicitat, el seu lloc en el Cànon es veuria compromès. Per tant, la paternitat no és l'única manera de considerar el seu cànon, ja que qualsevol llibre escrit per la resta d'apòstols, podria entrar en el Cànon.

5.2 No n'hi ha prou conèixer l'acceptació que l'Església va concedir als llibres canònics. Per poder determinar totalment el Cànon, no és suficient saber en quina mesura van ser els llibres acceptats per l'Església primitiva. Perquè alguns van ser rebuts ràpidament i acceptats com normatius. Altres van ser acceptats amb desconfiança per algunes esglésies i rebutjats per altres, i a uns tercers se'ls va disputar obertament la seva inclusió en el Cànon, transcorregut bastant temps després d'haver estat escrits, segles fins i tot. En vista de tot el que s'ha dit, quin és el discerniment per definir la canonicitat del Nou Testament? Responem que el judici veritable és la Inspiració (2 Tu. 3:16-17). Com s'ha de demostrar la inspiració? Com es comprova que un llibre és inspirat i altre no ho és?

5.3 Pel seu contingut intrínsec. Tots els llibres canònics tenen com a tema central la persona i l'obra de Jesucrist. Els Evangelis són biogràfics, els Fets narren les conseqüències històriques de la persona i l'obra de Jesucrist. Les Epístoles s'ocupen dels ensenyaments doctrinals i pràctics que sorgeixen del concepte del que Crist és i significa per a tots els que l'han rebut com a Salvador i Senyor. L'Apocalipsi és Crist mateix donant el missatge final a l'Església amb una destinació gloriosa en la consumació de totes les coses. El contingut dels llibres rebutjats per apòcrifs s'ocupa més aviat en fantasies milagreres, en lloc de l'ensenyament dels principis del regne. Alguns són composicions a base de prendre trossos dels llibres canònics. Una lectura comparativa ens donarà la mesura de l'abisme existent entre ambdues categories de textos.

5.4 Pels seus efectes morals. Mentre la literatura produïda per l'home és un registre del pensament humà, la canònica transforma aquest pensament. El seu poder per transformar vides i societats senceres és una bona prova de la seva inspiració. La lectura dels llibres canònics, no només és profitosa, sinó que produeix efectes de caràcter espiritual pel seu enorme poder dinamitzador.

5.5 Per el testimoni històric de l'Església. Encara que l'Església no va ser la que va produir la inspiració del NT, el seu efecte moral està demostrat per la potència que ha tingut en el Cristianisme. No obstant això, no tots els creients de l'església primitiva disposaven d'un exemplar del NT per llegir-lo assíduament, però era llegit en el culte públic amb més intensitat de l'habitual ara entre nosaltres. Per tant, l'efecte que produïa en els creients, comparat amb la manera de viure de la resta del món, assenyalava les

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

diferències abismals que hi havia amb els incrèduls.

5.6 El testimoni intern del Nou Testament. Està estretament vinculat amb la doctrina de la Inspiració en el seu aspecte normatiu de la tradició apostòlica, ja que els autors van assumir certa autoritat canònica en escriure. Pau afirma que el seu evangeli no era segons home, sinó per revelació de Jesucrist (Ga 1:11-12). Va definir el seu missatge com rebut (1 Co 11:23, 15:3) expressió que en el primer dels textos en anar succeïda de la preposició *apo* exposa una derivació indirecta, és a dir, de Crist però a través d'altres, probablement la tradició apostòlica. D'altra banda, ha afirmat que el seu missatge era Paraula de Déu (1 Ts. 2:9). Tenia plena confiança en l'autoritat del seu missatge (2 Ts. 03:14). Pere fa alusió als escrits de Pau com canònics, en posar-los en peu d'igualtat amb les altres Escripures (2 P. 3:15-16).

5.7 El testimoni extern del Nou Testament. Tal com hem assenyalat més amunt, l'Església no va determinar el cànon, sinó que ho va reconèixer. Aquest axioma té a la Història al seu favor. Si la qualitat principal de la canonicitat és la Inspiració, cap església, concili o grup hagués pogut crear el Cànon, perquè cap d'ells hagués pogut encoratjar o posar per escrit el que ja estava escrit. El testimoni o evidència externa es divideix en dues parts: el testimoni informal i el formal, a) El testimoni informal. Consisteix en l'ús casual fet pels Pares de l'Església dels textos del NT. Les cites que van prendre evidència tant l'existència com l'autoritat dels llibres, perquè si un llibre no existeix no es pot citar i la manera de citar-lo demostrarà si es rep amb autoritat o simplement es fa referència de manera passatgera.

6. Conclusions sobre el Cànon del Nou Testament

En vista de tot el que antecedeix, arribem a la conclusió que no tots els llibres que estan en el Cànon del Nou Testament, van ser coneguts o acceptats per totes les esglésies en els primers quatre segles. Uns van ser reconeguts des del principi, altres van trigar anys abans que s'incloueren en el Cànon. Tot això demostra la escrupolositat amb que actuava l'Església primitiva, el que és una garantia per a l'Església dels segles posteriors. És l'evidència que malgrat els interessats en comerciar amb el sagrat i de les supersticions del seu temps, els dirigents de les esglésies no acceptaven qualsevol manuscrit que aparegués amb el nom d'un apòstol. En el desenvolupament del Cànon es descobreixen tres etapes:

- **6.1** Els escrits es citen individualment per autors que donen per entesa la força del seu testimoni en lloc de subjectar-la a debat.
- 6.2** Els escriptors que es van obstinar a la controvèrsia, els apologistes, van veure la necessitat de definir l'autoritat en què es recolzaven.
- 6.3** El veredict dels Concilis que van traçar la distinció entre canònics i apòcrifs. Aquesta distinció es recull en els grans manuscrits: Sinaític (A, alef) i Vaticà (B, beta).

Els llibres més generalment discutits i omesos abans de la seva inclusió en el Cànon van ser, sense cap dubte, Jaume, Judes, 2 Pere, 2 i 3 Joan, i Filemó. El Cànon, doncs, no és el producte del judici

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

arbitrari d'alguna persona, ni va ser definit per la votació d'un Concili. El Cànon del Nou Testament va ser el resultat d'utilitzar els diversos escrits que per dinàmica interna van demostrar els seus mèrits i la seva unitat. El fet que alguns van ser més fàcilment reconeguts que altres, no menyscaba el valor dels segons ni li confereix més importància als primers o li dóna el dret que té cada un d'ells a ocupar un lloc en la Paraula autoritzada de Déu.

7. Els llibres apòcrifs del Nou Testament

La discussió sobre les qüestions relatives al Cànon del Nou Testament no acaba amb la llista dels llibres reconeguts per l'Església com normatius. Al marge dels llibres canònics havia altres textos que van ser rebutjats per no reunir els requisits exigits per a ser reconeguts com a Paraula de Déu. De la mateixa manera que a Israel es va produir una literatura no canònica amb pretensions de canonicitat, així també va passar en l'Església dels primers segles amb la producció d'una literatura apòcrifa. El descobriment de la biblioteca gnòstica de Nag Hammadi ha revifat l'interès per l'estudi del Cànon del Nou Testament, igual que la troballa dels manuscrits de Qumran revifaren l'interès pel Cànon veterotestamentari. El descobriment de la literatura apòcrifa de l'Antic Testament ha renovat l'interès per la apòcrifa del Nou Testament. "Apòcrif" significa ocult, secret, amb referència a escrits no admesos en el Cànon, als escrits gnòstics o en sentit pejoratiu als llibres herètics. En canvi els gnòstics donaven al terme apòcrif un sentit positiu, considerant que aquestes obres secretes i ocultes eren massa sagrades per exposar-les a la divulgació general. Els apòcrifs són llibres que imiten les formes d'estil dels canònics i encara que no van arribar a entrar en el Cànon, tant pel títol com per les afirmacions fetes en aquests, tenien pretensions de ser considerats canònics.

•

EVANGELIS	FETS DELS APÒSTOLS	CARTES DELS APÒSTOLS	APOCALIPSIS
dels Hebreus	de Joan	<i>Apòcrifes de Pau:</i>	de Pere
dels Egipcis	de Pau	3 ^a Corintis;	de Pau
de los Ebionites	de Pere	als Laodicencs;	de la Verge
de la Veritat	de Tomàs	Correspondència de Pau i Sèneca	de Tomàs
de Nicodem	de Andreu		de Joan
de Felip	de Pilats	<i>Apòcrifes de Pere:</i>	de Esteba
de Tomàs		Predicació de Pere (<i>Kerygmata Petrou</i>)	El Pastor d' Hermas
segons Pere			
segons Tomàs			
Apòcrif de Joan		TRACTATS DOCTRINALS	

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

Papir Egerton/w		La Didajé o Doctrina dels dotze Apòstols	
Protoevangeli de Jaume			
Josep el fuster			
Història àrab segons Tomàs			
Pseudo-Mateu			
Trànsit de Maria			

- **7.1 Evangelis apòcrifs.** Tots els que apareixen en el quadre, tracten de recollir i transmetre, igual que els canònics, els ensenyaments de Jesús. Aquests evangelis pretenen informar sobre tot allò que la curiositat popular trobava a faltar en els canònics: dades sobre Maria i Josep, sobre la infància de Jesús i sobre els detalls de la passió, encara que en menor grau. Van ser escrits entre els segles III i IV d.C. Entre els erudits, gaudeix en l'actualitat de gran acceptació l'Evangelí de Tomàs de Nag Hammadi, com s'aprecia després de la lectura del llibre *Les paràboles de Jesús* de Joachim Jeremies. Aquest autor arriba a confiar més en aquest apòcrif que en els canònics. "Avui predomina més aviat l'opinió que l'Evangelí de Tomàs depèn dels evangelis canònics. Si bé és cert que l'autor de l'evangelí gnòstic devia d'haver conegut els tres sinòptics, les modificacions que aquest evangelí introdueix no són sempre de caràcter gnòstic i, de vegades, sembla ser més primitiu que la tradició sinòptica. Val a dir que l'Evangelí de Tomàs conté: 1) elements de tradició autèntica, 2) elements paral·lels (encara que tal vegada independents) respecte als evangelis sinòptics, però corresponents a un estadi posterior en el desenvolupament de la tradició i 3) elements derivats dels evangelis sinòptics [7]".

7.2 Fets apòcrifs dels apòstols. Són escrits compostos entre els anys 160 i 230 dC Es tracta de narracions d'un estil popular, amb una gran inventiva. A la fi del segle IV van arribar a formar una mena de corpus, que els maniqueus oposaven al llibre canònic dels Fets dels Apòstols. Procedeixen d'Àsia i Síria i presenten característiques gnòstiques i es diferencien radicalment de l'obra de Lluc, tant per la forma com pel contingut.

7.3 Cartes apòcrifes dels apòstols. A més de les esmentades en el requadre que porten el nom d'un apòstol, cal afegir una obra que alguns consideren com **la més important: Carta dels Apòstols o Testament de Nostre Senyor a Galilea** escrita probablement entre els anys 140 i 160 dC

7.4 Tractats doctrinals i morals. La Didajé és una obra de finals del segle I o començament del II dC i el codi eclesiàstic més antic conegut. Desenvolupa la doctrina de "les dues vies", el camí de la vida i el camí de la mort, que es remunta a fonts jueves i ofereix punts de contacte amb el Manual de Disciplina de la comunitat de Qumran.

7.5 Apocalipsi apòcrif. Els esmentats en el requadre són els que pertanyen estrictament al gènere literari apocalíptic. Altres obres apòcrifes porten també aquest títol, com per

La canonicitat de la Bíblia

per Pedro Puigvert.

exemple, les dues obres que porten el nom de Santiago que van ser trobades a la biblioteca de Nag Hammadi, però són escrits gnòstics. Pel que fa al Pastor d'Hermes, de començaments del segle II dC, sol col·locar-se de vegades amb els escrits dels Pares apostòlics, però en realitat pertany als apocalipsi apòcrifs. Deu molt al judaisme, encara que conté també elements helenístics indubtables.

7.6 *Escrits dels Pares apostòlics.* Tot i que no poden considerar-se apòcrifs perquè mai van pretendre ser inspirats, però, van tenir un alt reconeixement per la seva proximitat amb els apòstols, perquè alguns dels seus autors van ser deixebles directes d'ells. Van ser escrits entre els anys 90 i 150 d.C. Mentre el protestantisme assenyala la diferència entre els escrits apostòlics canònics i els dels Pares apostòlics, el catolicisme els té en alta estima perquè troba en ells tendències catolitzants com textos de la Tradició. Destaquem els següents: les Cartes als Corintis de Climent de Roma, encara que la segona no és d'ell (90 dC). Les set cartes d'Ignasi d'Antioquia a les esglésies d'Àsia Menor i Roma. Les cartes de Policarpo, havent arribat només la dirigida als Filipencs. La Carta de Bernabé és un tractat teològic en forma de carta, de començaments del segle II dC

Conclusió

L'Església no pot posar-se per sobre del cànon ja que ella no és l'autora d'aquest, sinó la que reconeix l'autoritat dels llibres que porten el segell de la apostolicitat i rep el cànon. No obstant això, en el catolicisme l'Església pretén ser l'autora del cànon i no només ha acceptat una sèrie de llibres quan el cànon de l'AT ja estava tancat pels jueus, col·locant físicament al centre de les bíblies, amb el nom de deuterocanònics (segon cànon), sinó que a més ha donat autoritat a una Tradició que ha col·locat al mateix nivell que els llibres canònics. Acabem amb unes aclaridores paraules de Herman Ridderbos: "El tancament del cànon no forma part de la història de l'Església. Perquè l'Església no va fer el cànon, com tampoc l'Evangeli va ser obra seva. Tant l'Evangeli com el cànon van crear a l'Església "[8].

- [1] Treballe, Julio. *La Bíblia judía y la Bíblia cristiana*, Madrid: Editorial Trotta, 1993, p.159.
- [2] Treballe, Julio. *La Bíblia judía y la Bíblia cristiana*, Madrid: Editorial Trotta, 1993, p.163.
- [3] Grau, José. *¿Cómo llegó la Biblia hasta nosotros?* Terrassa: Clie, Unión Bíblica, 199, pp. 150-151.
- [4] Cf. Harrison,R.K. *Introducción al Antiguo Testamento Vol. I*, Jenison: Tell, 1990, pp.289-297 y Treballe, Julio.*La Bíblia judía y la Bíblia cristiana*, Madrid: Editorial Trotta, 1993, pp.166-167.
- [5] Grau José. *Introducción a la Teología*, Editorial Clie, Terrassa, 1973, pp. 226-230
- [6] Lemore, PabloE. *¿Cómo llegó la Biblia hasta nosotros?* Terrassa: Clie/Unión Bíblica, 1999, pp.224-226.
- [7] Treballe, Julio. *La Bíblia judía y la Bíblia cristiana*, Madrid: Editorial Trotta, 1993, pp. 260-261.
- [8] Redderbos Herman, *Historia de la Salvación y Santa Escritura*, Buenos Aires, Editorial Escaton, 1973.